

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: smikbr.ru/zaman

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Оноу

Казбек Коков айлыккыны кётюрюрге буйрукъ бергенди

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Казбек Коков бюджет бёлюмде ишлегенлени айлыккыларын тэлеу соруула жаны бла ишчи кенгеш бардырганды. Анга КъМР-ни Правительствосуну Председатели Мусулканы Алий эм жууаплы министрле къатышхандыла.

Казбек Коков былтырны эсеплерин белгилегенди: хайырланыучу багъаланы эсге алып, керти иш хаккыны ёсуою 6,4 процент болганды. Росстатны кёрюмдюрерине кёре Къабарты-Малкъар бюджетчилени къауумуларыны асламысыны орталыкъ айлыккылары бла СКФО-ну субъектлерини арасында алчы жерледен бириндеди. Анга экономиканы реальный секторунда производствону ёлчемлерини ёсуолери, жамаутха социал билеклик этиу амалла эмда бюджет бёлюмде иш хаккыны кезулюю 10-процентлик кётюрюлююу себеплик этгенди.

Эсигизге салайыкъ, бюджет органи-

зациялада ишлегенлени айлыккыларын кётюрюу Къабарты-Малкъарда бир бири ызындан юч жылны бардырылады, 2021 жылдан башлап.

«Ол ишни мындан ары бардырыгъа тийишлиди, бюджет организациялада ишлегенлени иш хаккыларын 1 августдан

кётюрюрге умутлубуз, республикалы, муниципал даражаллада да», - дегенди Казбек Коков.

Республиканы Башчысы бюджет бёлюмде айлыккыны быйыл 1 августдан энтта да 10 процентге кётюрююу жалчытыргъа буйрукъ этгенди.

Парламент

Татьяна Егорова Законла жарашдырычуланы советини кенгешине къатышханды

25-26 апрельде Санкт-Петербургда РФ-ни Федерал Жыйылыуунда Законла жарашдырычуланы советини кенгешине болганды. Анга КъМР-ни Парламентини спикери Татьяна Егорова къатышханды. Ол Советни Социал политика эмда Халкъла аралы байламлыккыла жаны бла комиссияларыны къауумуна киреди.

Россейде Парламентаризмни кюнюно аллында РФ-ни Президентни Владимир Путин Законла жарашдырычуланы советини келечилери бла тюбешгенди эмда аланы агъышлаганды.

- Бу байрамны белгилей, къыраллыккыны бла законла жарашдырыууну тёрелерине хурмет беребиз. Заман эмда биз тюбеген сынаула быллай жумшланы магъаналылыккыларын кёрюздеди. Ала парламентаризмни, Россейде жамаут-политика айныуну мурдорудула, - дегенди къыралны башчысы тюбешиде.

Законла чыгъарыучу органланы, партияланы фракцияларын Россейни Правительствоосу, регионланы оюучулары, бизнес бла хайырлы байламлыккыла жюрютгенлерини юсеринден да айтылганды.

- Барыбызны уа энчи аскер операциягъа къатышхан жигитлерибизге, аланы ююрлерине болушукъ бютюнда бирикдиргенди. Магъаналы законла къабыл кёрюлгенди, правуло эм социал гаранттиала къуралгандыла. Аланы мындан ары да айнытырыгъызыны тилейме, - дегенди къыралны башчысы.

Сёз устазланы, медиклени, бюджет сферада ишлегенлени айлыккыларын тэлеуно жангы амалыны юсюнден да барганды. Россейде жашагъан миллетлени келечилерини араларында келишилуккюно кючлеуге эс бурул-

ганды. РФ-де парламент эм партия системаны «къыралны энчи сынаууну мурдорунда» къуаргъа кереклиси да айтылганды.

- Салынган борчланы, миллетни айнытуу бла байламлы федерал эм регион законланы терк, аны бла бирге уа тынгылы сюзерге чакырама. Законла чыгъарыуда шёндюгю технологияланы кийирирге, башламчылыккылары кенг сюзюуде эм жамаут бла байламлыккылары кючлеуде цифралы онглары хайырланыргъа керекди, - деп чертгенди Владимир Путин.

Ол кюн РФ-ни Федерал Жыйылыуунда Законла жарашдырычуланы советини кенгешине болганды. Аны Советни сопредседательери, Федерал Жыйылыуну башчысы **Валентина Матвиенко** бла Къырал думаны таматасы **Вячеслав Володин** бардыргандыла.

Сёз РФ-ни Президентини Посла-

ниясында белгиленген жумшланы чеклеринде демографияны игилендириуну, сабийлери болгъан ююрлеге болушуккюно мадарлары сюзюлгендиле. «Эллени айнытуу» къырал программаны жашауда бардырыуну мадарлары тинтилгендиле.

Таврический дворецде уа Советни комиссияларыны тюбешулер болгандыла. Алагъа сенаторла, Къырал думаны депутатлары къатышхандыла. Анда социал бёлюмюно, миллет къркюуусузлуккюно, коррупциягъа къажу мадарланы, аграр политиканы, жашау журт-коммунал мюлкюно сорууларына къаралганды. Дагъыда Россей-Африка саммитини эсеплерини чеклеринде къыралланы регионларыны араларында байламлыккылары онглары да сюзюлгендиле.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В.Коковну Къарачай халкъны жангырыууну кюню бла АЛГЫШЛАУ

Къарачай-Черкесни Башчысы Темрезланы Борисбийни жашы Рашитни эмда къарындаш республиканы жамаутын саулай да Къарачай халкъны жангырыууну кюню бла жюрегимден къызыу алгышлайма.

Бу сыйлы байрам законсуз кётюрюлююно битве къыйынлыккыларын кётюрюп, туугъан жерине къайтып, жангыдан аягы юсюне болуп, кюч алып жашагъан къарачай халкъны кючюно, ниет чыныгыулуугуууу бла жигерлигини белгисиди.

Андан бери озгъан жылланы ичинде халкъ социал, экономика эмда маданият айныуунда, ниет эмда билим жаны бла ёсуюнде бир да болмагъанча уллу жетишимле болдурганды. Бюгюнюкюде да келир заманга таукев атлайды, Россейни кёп миллетли халкъны шуёх юйюрюнде туугъан республикасыны бла къыралыбызны айныуларына, Ата журтубузну демантилигини кючлеуге тийишли юлюшюн къошады.

Къарачай-Черкесде жашагъанланы барысын да алгышлай, монгикге ийнандыргъан, огурулу ишлеге кёллендирген сыйлы байрамды!

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В.Коковну Пасха байрам бла АЛГЫШЛАУ

Къабарты-Малкъарны православный християнларын сыйлы байрам бла жюрегимден къызыу алгышлайма!

Пасха дин ахлулагъа жангырыуну къууанчын сездирген, игиликге ийнандыргъан, огурулу ишлеге кёллендирген сыйлы байрамды.

Быллай жарыкъ кюнде Къабарты-Малкъарны православный килисаларыны тарых эмда маданият хазналарыбызны саклаууга, республикада бирлики бла келишилуккюно кючлеуге уллу къыйн салгъанларын энчи белгилерге сюеме эмда жюрек ыразылыгъымы билдире. Бюгюнюкюде, тынчылыккысыз кезиуде, ала биз багъалагъан адеп-къылыккыны бла адет-тёрелени жамаутда тохташууларына, жаш тёлёно патриот ниетде юйретиуге себеплик этеделе, ол жаны бла ишни тарти бардырадыла. Аланы бир бири ангилау болууча этиу, халкъыбызны бир ниетлигини кючлеуге жаны бла ишлерини магъанасы да айтып айтмазча уллууду.

Къабарты-Малкъарда жашагъанланы байрам бла алгышлай, кийик саулуук эмда жюрек ырахатлыккык тежейме! Иги муратларыгъыз барысы да толсунла!

Жыйылыу

Ал жанында —
кьоркьуусулукьну жалчытыу

КьМР-ни Башчысы Казбек Коков Кьабарты-Малкьар Республикада Терроризмге кьажу комиссияны бла Оператив штабны жыйылыуларын бирге бардырганды. Анга правительствону кьаууму, право низамны сакьлаучу эмда кьуч кьурамланы башчылары, шахарланы бла районланы администрацияларыны таматарлары кьатышкандыла.

Жыйылыуда Пасха байрамны эмда Улуу Ата журт урушда Хорламны 79-жылгыны кьууанчларыны кезиунде жамауат кьоркьуусулукьну жалчытыуга улуу эс бурулганды, террорчулукь ишлени болдурмау жаны бла мадарлауга энчи магьана берилгенди.

Казбек Коков быыл «Елюмосюз полк» республикада, битеу кьыралдача, орамлада этмеэлигин эсгертгенди. Анга да кьарамай, кьоркьуусулукьну жалчытыу баш борчадан бири болганлай кьалады, деп чертгенди.

Тобешууде жаш адамланы араларында террорчулукь ниетле жайылмаз ючюн, этилген мадарланы, профилактика ишни кьучлендирмей жарамзалыгыны юсюнден да айтылганды.

Сюзюлген соруулагьа кере билдириуле бла КьМР-де ич ишлени министри Вячеслав Крючков, Росгвардияны КьМР-де Управлениасыны таматасы Сергей Васильев, КьМР-ни саулукь сакьлау министри Рустам Калибатов, КьМР-ни жаш тьлюню ишлери жаны бла министри Азамат Люев, КьМР-ни жарыкьландыруу эмда илму министри Анзор Езаов, Нальчик шахар округну жержерли администрациясыны башчысы Таймураз Ахохов, Чегем эмда Май районланы

администрацияларыны башчылары Юра Борсов бла Татьяна Саенко, Элбрус районну администрациясыны башчысыны экинчиси Отарланы Мухтар сьелешгенди, деп билдиргенди бизге КьМР-ни Башчысыны бла Правительствоосуна пресс-службасыдан.

Болжалгьа салынмазлыкь соруула тинтилгенди

КьМР-ни Башчысы Казбек Коков районланы бла шахар администрацияларыны таматарлары бла кюн сайын тамамла-ныргьа керекли соруулагьа кьарау бла байламлы жыйылыу бардырганды. Анга КьМР-ни Правительствосуна Председатели Мусукланы Алий, КьМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы Мухамед Кодзоков эм КьМР-ни маданият министри Мухадин Кумахов кьатышкандыла.

Республиканы оночусу белгиленгенге кере, быыл майда боллукь байрам кюнледе таза хауада адамла аслам жыйылыу тьубе-шуиле бардырыргьа мурат жокьду. Болсада маданият юйледе, парклада, скверледе байрам программала бардырыллыкьдыла.

Жыйылыуда миллет проектеле, регион программала кьалай толтурулганларыны эм энчи аскер операцияга кьатышханларыны юйорлерине кьаллай болушлукь этилгенини юсюнден соруулагьа да кьарагьандыла.

Алгьадан белгиленгенчи, май айда республиканы элгеринде бла шахарларында тьгерекни тазалау эм кир-кипчики жыйыу бла байламлы ишле бардырыллыкьдыла. Бу маганалы жумушха ишчи коллективле, жамауат эм жаш тьлю биригиуле, билим беруу учрежденияла тири кьатышыргьа ыра-зылыкьларын билдиргенди. Аны юсюнден республиканы оночусуну пресс-службасы билдиреди.

Жетишим

Кьырал даражага — алтын майдау

Бу кюнледе Сколковода эркин тутушуудан Россияны чемпионаты бардырылды, анга кьыралны эм кьочлю 500-ден аслам тьжефи 20 ауурлукь кьауумда майдалла ючюн эришеди. Кьабарты-Малкьарны Башчысы телеграм-каналында билдиргенчи, чемпионатда жерлешибиз Иналбек Шериев жетишмилли болгьанды.

Иналбек 70 килограммгьа дери ауурлукьта тутушканды. Ахыр тьубешиунде Дагьыстандан Курбан Шираевни хорлап, биринчи жерни алгьанды. Бу спортчу кьырал даражалы чемпионатда биринчи «алтынды», былтыр октябрьде ол дунияны Тиранда этдюрюлген биринчилигинден да биринчи жер бла кьайтхан эди. Бусагьат-дагы жьорламы анга дунияны чемпионатына кьатышыргьа эркинлик бериди, ол а 28-31 октябрьде Албанияда боллукьду. Спортчу тренерле Анзор Уришев, Анзор Хачемахов бла Анатолий Маргиев юйретеди.

– Жерлешлибизини кьырал эм халкьла аралы эришиуледе хорламлары бла этемленебиз. Иналбекни, аны тренерлерин да жорекден алгьышлайма эм мындан арысында да хорламла тежейме, – деп жазгьанды Казбек Коков.

Кьабарты-Малкьар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугьалауну юсюнден Кьабарты-Малкьар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Законла чыгаруу эмда парламент ишни кьурауы бла айнытууга улуу кьыйын салганлары ючюн Кьабарты-Малкьар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугьаларга

БЕЗГОДЬКО Владимир Фьдоровичи – Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламентини Урунуу, социал политика эмда саулукь сакьлау жаны бла комитетини таматасыны орунбасары,

БОЛУЛАНЫ Нина Магомедовнаны – Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламентини Аппаратыны право жаны бла управлениасыны право мониторинг бьлюмоню таматасыны,

КУМАЛОВ Заурбек Магомедовичи – Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламентини Маданият, инсанлыкь обществову айнытуу эмда информация политика жаны бла комитетини таматасыны,

ЦИПИНОВ Заурбек Альбертовичи – Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламентини секретариатыны башчысыны.

Кьабарты-Малкьар Республиканы Башчысы К.КОКОВ

Нальчик шахар, 2024 жылны 27 апрели, №32-УТ

Жамауат палата

Аскерчилерибизге болушлукь этиу кьалай кьуралгьанын сюзьгенди

Кьабарты-Малкьарны Жамауат палатасыны Советини кезиулю жыйылыууда энчи аскер операцияга кьатышханлары эм аланы юйорлерини законлу сейирлерин кьоруулауда кьырал власть органла кьаллай ишни тамамлагьанлары сюзьленди.

субьектледе ачылгьандыла. Аланы бек биринчи ишлери – аскерчилеге эм аланы юйорлерине юридический, медицина, социал эм психология болушлукь этиудю. Келгенлени асламысы алагьа тийишли тьлеулени, жаралы болганлагьа сакьтылыкь бериуно, протезле бла жалчытыуно, ветеран кьагьытны алынуу, реабилитация бла санатор-курорт багынуу юсюнден соруучудула. Тогуз айны ичинде алагьа 7306 тилек келгенди, аланы 6800-ден асламысы тамамлангьанды, кьалгьанларына да кьаралады. Сьз ючюн, мобилизованныйле, комиссариат бла чакьырылганлагьа, ай сайын тьлеулеге эркин болганларын, аны алгьанлыкьгьа сабий пособиела тийымалыкьларын кьэле билмей эдиле. Элген аскерчини кьаршы жууукьлары 10 жылгьа бир кере энчи иели юйорлерине (фатаргьа угьай), хакьсыз ремонт этдирге боллукьдула. Жылгьа бир кере сабини саулугьун кьучлерге 20 минг чакьлы да алаллыкьдыла.

Элген аскерчилени юйорлеринден 40 адам бусагьатда санатор-курорт багыуда болгьанды. Биз медико-социал экспертиза, Саулукь сакьлау министерство бла байламлыкьда ишлейди. Ёсе келген тьлеулени Ата журтха сьоекмекде, тьоз, ариу ниетледе ёсдюрууге да кьагьырабыз, деп кьошкьанды Муаед Алиевич.

Проходна районну администрациясыны башчысыны орунбасары **Алесь Пшецукова** бла Май районну администрациясыны башчысыны орунбасары **Ольга Беззудная** алада бу жаны бла кьаллай иш толтурулгьаныны юсюнден айткьандыла. Эки районда да аскерчиле эм аланы юйорлерини келечилери тугьан жерни багьаларгьа юйретген, аскерчилени жигитликлерине аталган спорт, аскер-патриот, билим беруу, маданият ишлеге тири кьатышкьандыла. Ольга Ивановна белгисиз тас болганланы, аланы кьадарлары ачыкь этилгинчиге дери, юйорлерине ахча болушлукь этер-

ге чакьыргьанды. Алесь Казбековна бу кьазауатха кьатышкан аскерчилени, ала СВО-гьа кьалай чакьырылганларына – келишим, мобилизация, кеси ыразылыкьты бла – кьарамай, себеплики бирча этиуно дурус кьргенин билдиргенди.

Энчи аскер операцияны ветераны майор **Руслан Виндугов** а кесини юлгюсюнде аскерчиле кьаллай чурумлагьа тьубегенлерини юсюнден айткьанды. Руслан Анатолевич аскерде 32 жылны кьуулукь этгенди, пенсиягьа чыкьгьанындан сора, энчи операцияга кеси ыразылыкьты бла баргьанды. «Аскерчилени доброволецле, контрактникле деп юлешедила, анга кере уа аныгьашынмагьан кезиуле боладыла. Аскерде болган кезиуомде манга 40 мингден аслам налог жазылгьанды, налог органда, прокуратурада да сьелешиле болгьандыла. Сегизжылыкь жашыгьыма, сени пенсиягьа юйорге тамамды деп, сабий пособие бермейдила. Жашагьан жерибизде телефон связь, интернет жокьду. Медицина болушлукь этиуге да кьаралыргьа тийишлиди», – дегенди ол.

Кьп болмай СВО бардырылган жерге гуманитар болушлукь этип кьайтхан Ата журтну кьоруулаучулары юйорлерини комитетини волонтьер рота штабыны башчысы **Светлана Погорелова** жыйылганлагьа фронтда халны, аскерчилеге бегирек не керек болгьаныны юсюнден билдиргенди. Айткьаныча, ала гуманитар болушлукьну ары айгьа эки кере элтедила, аскерчилени тьоз да кьолларына бередила. Огурулу жумушха кьатышыргьа абаданла, гитчеле да сьоедила. Алгьаракьта да маскировка аула эшип жетдиргенбиз, дегенди.

Жыйылыуно ахырында республиканы Правительствосуна, толтуруучу власть органлагьа, Социал фонду регион бьлюмоню, билим беруу учреждениялагьа эм сейирлери болган башха ведомствуле лага бла организациялагьа эсгертиуле этилгенди. Ол санда энчи аскер операцияга кьатышкан аскерчилени битеу кьауумларына (кьазауатха мобилизация, келишим бла неда кеси ыразылыкьты бла баргьанла) социал болушлукь бирча болурча, аланы мюлк ючюн налогпадан эркин этерге, сабийлерине общежитиялада отонуу биринчилени санында берирге.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфийа.

Жыйылыуно ача, палатаны башчысы **Хазратали Бердов** кьетюрюлген сорууно маганалылыкьтын, аскерчилеге эм аланы юйорлерине не жаны бла да болушлукь этилирге кереклисин белгилегенди. Республиканы урунуу эм социал кьоруулау министри **Асанланы Алим** айткьаныча, республикада СВО-гьа кьатышкан аскерчилеге эм аланы юйорлерине болушлукь этиуге улуу магьана бериледи, ол санда аланы мюлк-техника керекле бла жалчытыугьа, социал себеплик этиуге да кьагьырылады. Федерал законнга тийишлиликде Донецк, Луганск халкь республикада, Украинада кьазауатлада элген аскерчилени юйорлери социал кьоруулау органла льготала алырча 72 шагьатлыкь кьагьыт бергенди. Ала дагыда кьаллай эркинликлери болгьанын билрча аныгьалатуу-информация иш да тамамланылады. Ахча болушлукьну юсюнден айткьанда, ай сайын аскер комиссариатыны чакьырууу бла кьуулукь этгенлеге 25 минг тьленеди, кьазауатха кьаллай амал бла чакьырылганларына эм кьайсы аскерледе кьуулукь этгенлерине кере жаралы болсада, 100-300 минг тьленеди, ёлселе уа, жууукьларына бир миллион бериледи. Алагьа тьлеулеге республикада миллиарддан аслам ахча кьоратылгьанды. Аскерчилени юйорлерине республиканы жанындан социал болушлукь этгенде файдалары саналмайды, кьп налогла льгота халда тергеледи.

– Саулукь кьочлеу кампанияны чегинде аскерчилени сабийлерине хакьсыз путьёкка берилгенди, ала бла 129-у хайырлангьанды. Кьазауатдан кьайтханлагьа иш табаргьа да себеплик этиледи, урунургьа сьойгенлерин быыл 23 инсанди билдиргенди, аладан 19-у ишлемегенлери ючюн тьлеуле аладыла, 2-си ишме киргенди, сьойгенле усталыкь билим аладыла, кьелерини ишлерин ачкьанда да бардыла. Сабийлери мектепде аууланганлары ючюн тьлемейдила, сабий садла да алагьа хакьсыздыла. Андан сора да, ала музейлеге, театрлагьа тьлемей барыргьа эркиндила. Аскерчилени юйорлерини кереклерине кураторла кьарайдыла, – дегенди ол.

«Ата журтну кьоруулаучулары» кьырал фондуно регионда бьлюмоню башчысы **Муаед Дадов** билдиргенчи, Президентни оноуу бла фондуно бьлюмлери битеу

«Заманга» - 100 жыл

Ана тилибизде чыккан газет не заманда да жаш төлө кадрланы хазырлауу гөрбөжиси болганды. Алдан көптери газетни айныууна уллу кыйын салганды, башка кыулуклагы чакырылып, бет жарыккы урунганда да көп болганды. Алай кайда да, не заманда да ала газетде ишлеген кезиулерин эм игиге санагандыла эмда ол жылланы уллу жюрөк жылыу бла эсергенди. Бюгон Зокаланы Зейтуну алай эсериулерин басмайлыз.

Жашауумда бек заууккы кезиу

«Коммунизмге жол» («Заман») газетде ишлеген беш жылымдан заууккы кезиу битеу жашауумда болмаганды. Аллах манга аллай нөгерле берген эди! Ишге байрамгыча барыучу эдик. Бирге жыйылсагы а – дуния оюн, кюкю, лаккыра. Бютюнда баш редакторуз Кациланы Хабу барыбызды да бир юйорню адамларынча бирикдирген эди да, бир бирибизден тансыгыбызны алапмай эдик. Мен не көп тамата бла ишлеген эсем да, Хабу, ол жаны бла сенден фахмулу адамгыча тубемгенме.

Барысы да алтын адамла

Сабийча таза ниетли Ностулыны Магомет, адамлыккыны юлгюсю Залиханланы Магомет, газет ишни устасы Энейланы Ахмат, компартия ючюн жанын

аямазлыккы Шауаланы Миналдан, дунияга газет ючюн жаратылган Маммеланы Магомет, кый ауузуундан чөп юзмеген жууаш, фахмулу жазыучу Этезланы Омар, диннге да, партиягы да тенг багы бериучю Батчаланы Шахидат, хар кимге да кеслерин сыйдоргон, жарашыуула Батчаланы Думасар бла Отарланы Исмайыл, сапта турмагын балтача, алай ютюю сөзю бла жаргын Токумаланы Жагъафар, таматала бла баш ашагын, жашла бла уа аякк ашагын Текуланы Жамал бла Хучиналаны Ануар, баразаны бузмай, ёгюзча, тынгылы ишлеген Малкюндуланы Хамит, кимге да нөгер болуучу, чомарт жюрөклү Къудайланы Хасан, таш бла да жарашырча кыйлыккы, ышармай сөлешмөучю Бёзюланы Ахмат, намысны тутуругу Эзденланы Абдуллах, машинканы пулемётча ишлетиучю Улбашланы Фатимат, тюрт сөзге кюзумачу Къожакыланы Тамара, лаккыр даны ангылапмай, хычыуун

чибиллеучю Акъайланы Лена эм былайда атларын сагынмай кыйган кылганла барысы да алтын адамла эдиле.

Аланы көрмей, сөзлерин эшитмей мен бир кюн да туралмай эдим, ала да аллай ишле болганларына бир тюрлю ишекликгим жоккы. Ол кюнлени татлылыккылары ючюн болур, тубесек, кёзлерибизге мылы чаба, ёнобюз кыалтырай, бир бирибизни кычакламай, уппа этмей кыймагынбыз.

«Асламысында биринчи бла да кыалабыз»

Тюш азыккы ашаргы биз «Нальчик» рестораннга барыучу эдик. Бир жол Малкюндуланы Хамит барыбызга да ашланы кеси сайлады. Бир-бирледе шорпаны суутуп бергенлери ючюн, тырман этмучо эди. Бу жол Паша, кышларын тюрлю: «Къарачыгызды былагы, бюгон а арталлы бла да суутуп бергенди!» - деп чамаланды. Биз а аяммай кюлдүк – ол окрошка эди.

Билимбиз, сынауубуз, усталыккыбыз жетмегенден болур эди, ал жыллада газетни бетинде халатла чыгыа-чыгыа туруучу эдиле. Бютюнда ол заманда кыралны таматасы Хрущёв эди да, сөлөшө, эки номерге сыйынмачу эди. Аны тауагыча кёчюрючючюн, сау кече бла кюн жетмегенди. Сейрим эди халат ётгени?

Ишбизде да, жашау болумубузда да жарыулардыккы кепден, бизни бла тубеширге кыулуккыла келе-келе туруучу эдиле. Бир кюн Улбашланы Исмайыл – обкомну секретары – келди. Көплө сөлөшдиле, тарыккыдыла, хапар

айтдыла, ол кете туруб а, Къудайланы Хасан: «Исмайыл, - деди, - биз жарыулардыккы бла обкомгы барсаккы, сени ючюн барабыз ансы, анда атабызны башмын кыалганды», - деди. Исмайыл а: «Къый маржа, алай айта турма», - деди. Терен акыллы, жууаш, сабыр адам болуучу эди.

Бир жол редакцияга, социал соруу эте, бир орус тиширүү келди. Кезиу Залиханланы Магометге жеткенде, эрттенликте, тюшеде, ингриде не ашайсыз, не ичесиз деп, кыадалды. Магомет айтыргы кюрешди, ол а, бюсоремей: «Шарт айтчы, сөз ючюн, тюшеде биринчиге, экинчиге, ючюнчюге кыаллай ашла ашайсыз?» - деп сорду. Ариу кылыккы, адепли Магомет а, бир жанына бурулуп, тауча: «Асламысында биринчи бла да кыалабыз», - деди.

«Чыпчыккыны да бар кёреме кюню...»

Мотталаны Билял, бухгалтерибиз, кесини ишин бир ыйыккыга этип, «Беломор» папиросуна да тарта, ышара-ышара айланар эди, кабинетден кабинетге ёте. Бир жол терезе аллында тютонон кыулата турганлай, уллу орамны толтуруп келген пионерлени кёредиде да: «Была бюгон, дунияны дауурбас тауушка алдырып, ол кюбюрчкелени да кёторюп, кыйры барадыла?» - деп сорду. Къайсы эсе да: «Бюгон чыпчыккыны кюнюдо, ол кюбюрчкеле уа шамударкы уадыла, аланы паркда тюрөккеле орнатыркыдыла», - дегенде: «Пу, анасы бергени теген, кырачы ол сейриге! Ай юйонге, чыпчыккыны да бар кёреме кюню, эр килишени уа – жок!» - деди.

Бир жол эшикден биреу киреди

да, Токумаланы Жагъафарны столунда журналист удостовере ниасын алып, анга кырап тебирейди. Жагъафар а, кыагытладан башын ёрге кёторюп, терен акылман халда, ашыкмай, сөзлени чайнай, ийлей: «Къый, тийме анга, сюрюне башласаккы, биз аны юсюне ауабыз», - деди.

Жагъафар Максими тырманындан эригип, аны былай сөзле бла кыаккы-соккы этди: «Тетту уллу сагытына кыараркы болса, бууунда тюкери асыры кыалындан, бармаккылары бла айыргандан сора да, «уф» деп юфюрюмей, сагытыны таяккы-чыккыларын кёралмайды».

Мокъаланы Магомет корректор болуп, бир жол экибиз да газетибизни чыгыра эдик. Мен оккуп, ол а оригиналгы кырап. Учара харфланы, сөзлени тюзөте турган кезиуде окуна Магомет кесини назмуларын кыурашдырыуу кыймай эди. Мен анга: «Алан, кыйчу бу жарамагын назмуларынгы, бери кыра, муну оку!» - деп ачуландым. Магомет а, хылиге юйренген сабийча, дагыды тынмай, эсин назму тизмеле асыры бийлегенден, жумдургууны сыртын столга кыагы, назмусуну жипклин самай: «Къарайма-кырай, окуйма-окуй!» - деп жырлады. Алай эте кетип, энди уа уллу пост да болду. «Заман» («Коммунизмге жол») газетде ишлеген нөгерлерими юслеринден айтыркы сөзлери мен чексиздиле, аланы эсиме тюшюрюп, бу дунияны замансыз кыйгандыла жаннетли болсунла, сау-саламат турганлагы уа Аллах саулыккы берсин, имманлы жашаулары кыуанчлы болсун, дейме!»

Маржан 1934 жылда Булунгуда тууганды. Атасы Исмайыл, Дугураны жашы, эл миюлде орта кыулуккыда ишлегенди – сют-эст фермагыча таматалыккы этгенди. Ол асыл адам Уллу Ата журт урушка кетип, андан кыайтмаганды. Аны юй адамы Далимат, Аккызыланы Ачейни кызы, кыолунда төрт сабийи бла кыалганды. Маржан – таматалары. Къартла, эгеч, кыарындаш да сабийлеге саккы болгандыла. Халкыбызга кёчгюнчюлюк тангы атханда, Маржан аппасыны юйюнде болуп, ала бла чыккыганды жолгы. Кеси да сейир этмучо эди анга, бир орамда, кюншуда болуп, аппасыны юйюрю Къыргыстанда Къызыл-Къаяга, анасы уа кызы Лейла, жашлары Мухтар эм Ануар бла Ош областыда Къара-Суу элге тюшгенлерин айтып.

Къызыл-Къаяда кёчгюнчюлени шахтада ишлетгенлери белгилди. Далимат бла жете келген Лейла уа мамуккы жыйгандыла. Бир бирден хапар билгенде да, бирге болур онг чыккымаганды алагы. Арткаракыда, хал бир кесек тюзелгенден сора, эки юйор да Ноукъат районда Кок-Бель элге кёчгенди. Маржан анда бошаганды жети классны.

Андан ары оккуп онг болмаганды элде. Ол заманда Ошда, ол а область ара эди, медицина училище, педагогика эмда эл миюлк техникумла ишлегенди. Таулу жашланы бла кызыланы асламысы анда окугундыла.

Анда эл миюлк техникумда агрономгыча окугунды Маржан. Аны бошай туруп, Фрунзеде эл миюлк институтуа кирирге сююп, кёчгюнчюлөден изилнегенчы, ары барырга эркинлик кыагыт тилеп жэганды, алай а кыагытны эки ай чаккы саккыларга тюшюп, ары жалаанда августу аягында жетгенди, ол окуу юйде ары кирирге дегенле

ге сынау экзаменле бошалгандан сора, Алай бла Маржанга анда гидромелиоратив техникумда жылгыча жууккы заманы лабораторка болуп ишлерге тюшгенди. Институту ючюнчю курсунда окугунда, таулулагы, көп башка кёчгюнчюлеге да Ата журтла

Эсе тутуу

Көп жылланы ичинде Къабарты-Малкъар кырал университете ингриде эм заочно окугунанга жаны бла проректор болуп турган, Халккылары шуёхлуккылары орденине тийишли кёролген Чегембайланы Маржан, Исмайылны кызы, тууганлы бу конезде 90 жыл болады.

рулап, ол жаны бла таулу кызладан биринчи илму кандидат болганды.

Мал аш дегенде уа, бизни республикада асламысында нартох ёсдоре эдиле. Маржан ол битимни торлю-торлюлери кыайда, кыалай ёсгенлерине эс

АТЫ ИГИЛЕНИ САНЫНДА АЙТЫЛАДЫ

рына кыайтырга эркинлик берилип, анда Мусукаланы Магомет бла жангы юйор кыурагын Далимат беш сабий бла Булунгуга кыайтхандыла. Агроном кызы а, бийик билим алып, жалаанда 1959 жылда келгенди бери.

Мында Маржан Терек ёсдюрюю жаны бла институтуна сынау станциясында тамата илму кыулуккысу болуп ишлеп башлаганды. Анда ишлей турганлай, аллай амал чыгып, Маржан бизни университетде ачылган аспирантурага киргенди биология жаны бла. 1964 жылда «Къабарты-Малкъарны бийик жерлени болумларымда ёсген мал ашланы морфология энчилиги эмда экономика хайырлары» деген темагы кандидат диссертациясын кыо

бурганды. Ол ишини юсю бла битуде да республиканы миюлклеринде болганды. Анга сынау участканы Нальчикде, Терк районда, Заюковода да бергенди. Тенгизден юч тюрлю бийикликте болган жерледе мал ашла ёсдюрюп, тирлик кыалайлада кыйыматлы болуун тинтгенди Маржан. Алай бла кабинетде көп олтуруп онг болмаганды. Элге барып, автобусдан тюшгенден сора да, бахчала болган жерлеге дер жетерге, анда сау кюнне ишлегенле – чагачыла, сугъарыучула бла бирге туруп, хар нени кеси кезю бла кёрюп, кыолу бла тийип, алай жазганды илму ишин.

Маржаны илму жаны бла тирилигин кёрюп, аны диссертациясына багыча бичген

комссияны членлерини бир кыаууму Къабарты-Малкъар кырал университетде ишлерге чакыргандыла.

Маржан анда отуз жыл урунганды. Алгы аны агрономия кафедрасы алгандыла тамата преподаватель этип, арта анда доцент болганды. Сегиз жыл ол жерде ишлеп, кесин билимди да, адепли да кёргюзтген Маржаны арта башка жерге кёчюргенди – Къабарты-Малкъар кырал университетде ингриде эм заочно окугунанга жаны бла проректор этгенди. Ол жууаплы ишде Чегембайланы кызылары жыйырма бла эки жыл ишлегенди.

Мени төлөм окугунангы лада эди ол. Маржаннга ол заманы студентлери бек ышангандыла, алагы не тюрлю болумда да тап онг табаргы болушанды. Бир заманда аны уллу сөлөшип окууна киши эшитмегенди. Студентлени, биргесине ишлегенлени да ыспалары алай уллу эди анга, ол бюгон да тюрлендирмегенди ызын. Аны бирча ырызлыккыда айыргандыла Нальчикни шахар советини депутатына.

Ол ишинден 1991 жылда кеси ырызлыккы бла кетгенди.

Ол акыллы адам доктор диссертациясын нек кыорууганга болмаз эди, деп соруп турганма кесиме. Бир кере ушаккыбызда аны сагынганымда, Маржан, кыадарына бир тюрлю бир кёлкылды этмей, тюрлендирлик эдим аны демей, ишлеген жеринде тинтиулеге заманы жетмегенди, ол а илму ишлерин кабинетледе этмучюленде болмаганын айтхан эди. Хау, баям, эл миюлк жаны бла кюрешенг, илмуда жангы ыз ачаргы излесенг, жерде, малда ишлерге керек болурса.

Алай Маржаны университетде этген иши илму даражадан энши эди, магнансыз

эди деп ким айталлыккыды, ол заманлада заочно окугунангыны хар бири да аны бек жууккы адамларынча таныгандыла, анга ырызлыккыларын жашау узуу жюрөклеринде элтгенди сора.

Тиширүү насыбы узаккы бармаса да, жарык болганды Маржаны. Ол аспирантурада окугунда таныганды белгли кыабарты поэт Алий Шогенцукуну жашы Лиуаны. Ол, тарых-филология факультетни тарых бёлюмюн, ол жаны бла аспирантураны да бошаган эди. Студент заманында комсомолда, оккуп бошаганлай Горький атлы орамда миллет музейде, Къабарты-Малкъар университетте тарых кафедрала да ишлегенди. Тогуз жыл жашагандыла Маржан бла Лиуан уллу насыпда. Жарыккы, аллында талай умуту болган, бир ненча кере Минги тауыга чыккыган, спорт бла кюрешенин кыймагын, алыкка жаш адам, жюргей тутуп, бир чаккыны ичинде алышханды дуниясын. Алай бла, Маржан кыолунда сегиз жылы болган Мурат бла кыабартыны.

Мурат анасын кыуандырырча жаш болганды. Бюгонледе аны республикада, андан тышында да таныдыла – ол Къабарты-Малкъарда кюрортта эм туризм кыра бла министрди. Жашны бла кызыны атасыды. Маржаны келини Заира Хараева врачды, медицина илмуланы доктору, университетде медицина факультетде ишлейди.

Миллетбизини атын алай аруу жюрюткен, кесин кимге да сыйдоргон Маржан жашауудан 2021 жылда кетгенди. Ол адамны таныганын, бир кере көргенни окууна эсинде интеллигент таулу тиширүүнү, акыллы адамны сыфаты саккылып кыалганы кертди.

Батчаланы Анзорну жашы Борис халкыны, журтуну керти жашыды. Миллетлени арасында кыарындаш шүбүлүкчү жая, тутхан ишин тийишлисича толтура, тюзлөккө, кертиликни тутуп, жамауатдан ырызлыкты таба жашайды.

Ол 1964 жылы алтотур айыны 27-де Жангы Джөгөтөйдө Анзорну урууну сүйгөн, адеп-намыс уя салган юйорюнде тууганды. Анда орта школну жетишимли бошаганды. 1984 жылда, сыйлы борчун толтура, аскерде кыулукт этип кыайтханды.

Москвада нефтехимия эмда газ промышленностуну Губкин атлы институтну бошагандан сора, «Губкинец» биригуде прораб болуп ауук заманны ишлегенди. Кыарачай-Черкесте кыайтханында уа, «Домай-Эльбрус» ЗАО-ну директорларыны советине башчылык этгенди. Арта Кыбыла федерал округда миллет кыоркуусулукчудан Москва академияны толү эркинликке келечиси болганды.

Батчаланы Борис халал кыулукт этгени бла бирге билимин ёсдорюрге да уллу ёбёлгенди. Москваны кырал социал университетини юриспруденция факультетинде окугунды. Нарсана шахарда экономика эм право институтта кандидат диссертациясын жакылап, экономика илмуланы кандидаты болганды. Кыарачай-Черкес Республиканы Халкы Жыйылыуна (Парламент) депутатха эки кере сайланганды.

2011 жылда хурметли жерлешибиз КыЧР-ни Правительствосуну Председателини орунбасарыны кыулугуна, Кыарачай-Черкесни Москва шахарда дайым представительствосуну таматасына салынады. Кыайсы кыулукта болса да, адамлагга огыртан кыарамай, кёлгө болушханлай, аланы инжилиулереине кыайгырганлай турды.

Таулу жаш хар тутхан ишине кесин толү керип ишлейди. Экономиканы даражасын кыалай кётюрюрге тийишли болганыны юсюнден кёл тюрлю магъаналы иш этеди. Миллетлени келечилери бир бири сыйларын кёрүп, кыоншлукта келиши

Кыарачай халкыны жангырыууну кюнүне

Жыл сайын 3 майда кыарачай халкы Жангырыууну кюнүн белгилейди. Ол байрам КыЧР-ни Башчысыны Указы бла 1997 жылда тохташдырылганды. Ма ол кюн 1957 жылда биринчи кыарачай юйорле Ата журтларына кыайтханды. 14 жылны киши жеринде жашап, законсузлукка, азаллыкка да чыдап, кыйынлыкка хорлатмай, халкы тууган жерине, миллетлигин, тилин, адет-төрелерин тас этпей, кыайтханды эмда жангырыууну жолу бла алга барганды. Аны айынуна жигер да, фахмулу да, намысы да адамлары себеплик этгенди эмда этедиле. Батчаланы Анзорну жашы Борис алпадан бириди. Бюгон аны юсюнде Лепшкыяны Хусейинни очеркин басмалайбыз.

Кючюню нюрюю кензге жая

улу жашар ючюн, кыралыбызны кючюн ёсдорююр, бегитир ючюн, адабиятны, маданиятны, спортну, башха санагъатланы айныуларына энчи юлюш кыошуп, хар халкыга да жарарча ахшы ишле этеди.

Ол гитчелигинден да спорт бла кючлю кюрегенди, тутушууну устасыды.

Атасы Батчаланы Анзор жамауат сый берген фахмулу, ахшы адам болганды. Кёл тюрлю ишледе атын махтау бла айдырганды. Кыазуатны заманында, жер-жерледе айланып, кёргенин, билгенин, эшитгенин партизанлагга билдирип турганды. Кёчгюнчюлюкде, андан кыайтхандан сора да, не кыйын ишине да сый бла толтуруп, адамлагдан ырызлыкты таба жашаганды.

Халкыны аллай керти адамы юй бийчеси Зуура бла бирге он сабийни - беш жашны бла беш кызыны - миллетибизни ахшы адамлары этип ёсдоргенди. Ала республикабызны жер-жерлеринде, тюр-

лю-тюрлю санагъатлада атларын иги бла айдырып ишлейди. Тууган жерлеринде, битеу кыралыбызда мамыр жашау орун алып ючюн, огурулу кючлерини жарыгын жая, алгга кыарай жашайдыла.

Халкыбызны белгилли уланы Батчаланы Борис да, атасыны жолу бла бара, адепни, намысны тюрюнде жети алапат сабий ёсдореди. Жашлары Володя, Умар, Адам, кызылары Диана, Зульфия, Зуура, Медина, жашау жолларында билим ала, ариулукка сыймеклик бла, кеслеринден улугга сый бере, ата-ана кёрюзтген жол бла бардыла.

Бёлек заманны Батча улу Кыарачай-Черкес Республиканы Агъач мюлкюно таматасы болуп турганды. Табийгатыны сакылай, адамлагны жашау турмушларыны иги эте, жууаплылыктын эки кыат сезип ишлегенди. Ол табийгатын кёз алдагъан ариулугун бек багъалатады. Тереклени чыпаракларыны юслеринде жылтырагъ-

ан кюмиош чыккыга ышара, кыуанч хапар алып келген тау аязчык бла ушак этеди. Таурухлу журтда бийик жулдызлагга кыарай, дунияга алгыш айтады.

Батча улу Агъач фондну жеринде болгъан участканы барын да кыралны законуна, жоруктуна кёре тутханды. Аны башчылыкты бла четечиле, табийгатын бу сейир хазнасын отдан сакылай, законну тамалында, арыймай-талмай кюрегенди. Учунуп, пландан тышында ишле да этгенди.

Белгиленген жорукка кёре агъчланы сакылау, аланы кыоруулау жаны бла «Кыарачай агъч мюлкө» бла «Уруп лесхозда» иш тынгылы барганды. Агъчланы ичлеринде эркин жюрюп ишлерча 22,35-километрлик жол, 60 километр чаклы бирге отуу алтын тыгъан ыз ишленгенди. Агъачны сакылауга деп этилген эски жолла да тазаланмай, жарашдырылып, хайырланууга берилгенди. Алгъадан мадарла этилип, жанарык затла 164 гектарда кырутулгандыла.

Россейни МЧС-ини Кыарачай-Черкесте бёлюмю бла бирге кёл юйрени иш да бардыргандыла. Агъч арууленияны кыулукчулары, адамла бла тубешип, отдан сакылау мадарланы дайым агъчлатханлай тургандыла.

Батчаланы Борис тутхан ишинде кёрюзтген бийик жетишимлери ючюн Россейни Кырал Думасыны «Парламент Россей» деген сыйлы белгиси, Кыарачай-Черкесни Правительствосуну бла Халкы Жыйылыууну (Парламентини) Сыйлы грамоталары, башха саугъалары бла да белгиленгенди.

Борис Батчаланы тукум таматасыды. Ол инжилгенге, жунчуганга болушур, жаш адамла ариу кылыкты болуп, халкыбызны ахшы адеттерини тюрюнде ёсер ючюн кёл иш этеди. Халкыны араларында шүбүлүкчү, кыарындашлыкны бегитуге энчи юлюш кыошады. Кёл болмай жамауат, жыйылып, Борисни кыарачай тукумаланы таматарларына башчыга айыргандыла. Ол бу жаны бла да тийишли ишле бардырады.

Унутмай

Билимин, жүрек жылыуун да аямагъанды элчилеринден

Наршаулары Абдулкеримни жашы Хажимусаны кырк жылга жууук заманны Тёбен Чегемни больницасында врач-невропатолог болуп ишлегенди. Ол кезиуде районда аны танымагъан, хурмет этмеген хазна адам болмаганды. Анга бир тюрлю уллу кырал саугга берилмеген эсе да, ол аллына жарсыуу бла келгенге кыарауу бла, жүрек жылыуун беруиюу бла кесин хар заманда да бийик профессионалча кёрюзтгенди. Эллиле, башха жерледен келген саусузда да анга чынты халкы врач дегенди. Ол жашаууну ахыр кючлерине дери адамлагга болушханлай, Гипократны антына кертичилей кыалганды.

Хажимусаны юйюнде кёл кере болгъанма, аны библиотекасында медицина эм башха литератураны жыйылганына сейир этиучо эдим. Ол анам аругъанда бизге да да терк-терк келип турганды, ала экиге айланган эгеч бла кыарындаш эдиле. Ма ол кезиуде аны бла ушак эте тургъанма, кыайда билим алгъанын, неврология жаны бла кыйын аруулары багъаргъа сынамагга кимден юйренгенин соргъанма. Элде бирөөл телефон бла бөлөшкүл жарсыуун билдирсе, ол, больницаны «скорый» машинасын сакылап турмай, дарманлары тургъан дипломатын да алып, жауалай тебиреп кыалуучу эди жолгга.

Эллиле аны бир сейирлик ышанын айтадыла, бюгон-бюгече да унутмай. Саусузу алына барса, бир кыаранлай билип кыо эди, аны кыалай аругъанын, не дарман жараргын. Дагында бир бек кыйналгъан болса, жууук адамларыны ишин болушун ангылатып, жашырын халда алагга онгузуун ахыр жашау кюнүн окуна билдирип болганды. Ма аллай бир терен билими эм ич сезими бар эди Хажимусаны.

Ол шартла бла байламлы бир сейирлик затны айтмай болмайы. Хажимуса аругу, Республиканы больницаны реанимация бёлюмюне тошеди. Аны кёре Тёбен Чегемни больницасыны коллективи келеди.

Ол кезиуде юй бийчеси Фазика палатада болганды. Саусуз коллегалары бла иги кесек хапар да айтханды, сора ала кетерге тебирегенлеринде, юй бийчесине сен да была унамаганды. Сора, аланы ашырып, ингриликде автобус бла жетгенди юйге. Палатадан чыгып барганында уа, баш иеси анга: «Сен элге кетерге, мени да бу дунияда ичер суум тауусулуккуду, хар затха кыара, сабийлеге сак бол», - деп ашырганды юй бийчесин. Бир кесекден ол ауушханды. Ол заманда 2006 жыл эди.

1965 жылда Наршау улу Шимал-Осетия кырал медицина университетте кирирге барганында, экзаменде комиссияда олтургъанла анга кёл тюрлю соруула бергенди. Ол аланы хар бирине да жангылмагъанлай жууаплаганды. Сора эл врачны ишин сен кыалай ангылайса дегенлеринде, былай айтханды: «Элни участка больницасыны врачыны иши кыралны чеклерин сакылаган аскерчинден башха тойюлдо». Ол сёзлени эшитгенлеринден сора комиссия, бир кибик ырызлыкка «беш» белгини да салып, аны бирси сынауладан эркин этгенди.

Озгъан ёмюрно жетмишинчи, сёксенинчи эм токъсанынчы жылларында, эл больницада диагнозу тюз салган оборудовани хазна болмагъан кезиуде, Хажимуса неврология аруудан кыйналгъанланы, ол санда башха районладан, шахарладан келгенлени окуна, жетишимли багып турганды. Сёзсюз, ол кезиуде анга болушлук этген медсестрала, керти да адамлагга жан арууга, буюрулгъан ишге уллу кёллюк этмей, аны чегине жетдире билген устала болгъанларына сёз да жоқ эди.

Терек шахарда жашагъан Сергей Иванову жыл саны келген юй бийчесине Москваны бир больницасында операция этгенди. Андан сора врач чыгып, ол кишиге былай айтханды: «Кечгинлик беригиз, биз кыолубуздан келгени этдик, сизни

адамыгыз, жарсыуга, энди жюрюялык тойюлдо». Ол сёзлени эшитгенден сора Сергей кеси да амалсыз болады, аяклары бла атпаялмагъан юй бийчесин да алып, Терекке кыайтады. Сора Тёбен Чегемни больницасында ишлеген Хажимусаны юсюнден эшитеди, кёл да турмай, саусузу ары алып келеди. Наршау улу эки айны ичинде аямагъанлай аны бакъганды. Сора, медсестрананы, башха врачланы да жыйып, палатада консилиум этгенди. Ол кезиуде тишируу аяк эм кёл бармаклары аз-маз тепдирип башлаганды. Аны кёргенлей, эр киши асыры кыуангандан, аны солууу тыйылырга аздан кыалганды. Бир кесек заман озгъандан сора уа Сергей, больницадан юй бийчесини кыолундан тутуп, врачча, анда биргесине ишленгенге да жерни башында не ариу сёзле бар эселе да айттып, алай чыгып кетгенди юйлерине.

Озгъан ёмюрно отузунчу жылларында Наршау улу ишлеген больницаны мурдорун эм таш кыабиргяларын да атасы Абдулкерим кыалагъан эди. Жарсыуга,

аны кыадары бушуулу болганды. Урушну кезиуде немислеле элге киргенлеринде, ол партизанга чыкканды, душманга кыажу сюелгенди. Бир кесекден аны эм эгечин да тутхандыла эмда Нальчикде фашистле илишанга салып ёлтургенди. Ма ол затланы эсге тошоуре, Хажимуса: «Атамы немислеле ушкоч бла атарга элгенде, ол Аллахдан тилек этгенди деп айтыучу эдиле. Ишлеген больницасы адамлагга жарасын, жашаугга ышаныулуккы бере турсун деп. Ким биледи, аны ол сёлзери ючюн окуна иги бола бултура саусузда мени кыолумдан», - деген эди.

Дагында ол Орджоникидзе окугъан кезиуде Иван Гамсович Зелиховну эсине тошюрген эди. Бу чынты профессордан кёл затха юйренгенин билдирип, аны: «Аругъан адам аллынга келсе, бир болжалга аны орунуна кесинги салырга керекди. Сен анга алгъадан терс диагнозу тохташдырсанг, ол жашауанда амбулатория картасы бла бирге баргъанлай турлуккуду», - деген сёлзери да эсгерген эди.

Наршау улу уруну жолун алгга Кыашхатуну больницасында башлаганды. Ол кезиуде приёмный бёлюмге машина тубюне тошген тогузжыллык жашчыкыны алып келеди. Тобугу сынып, иги да эзилген эди. Баш врач сабийни жанын кылар муратда аны агъын кесерге дейди. Хажимуса, жаш болганына да кыарамай, сынамы докторну хорлайды, аякыны кесерге керек тойюлдо деп тохтады, сора ишни кыолгга алады. Тюрлю-тюрлю дарманладан мазъ жарашдырады, аны жагып, энчи раствор бла жууп, башха амаланы да этип, жашны агъын саклайды... Аны аллай жан сакылаган амаллары кёл болганды, битеу барысын да бу эсериуу материалда сагыныр амал жоккуду.

Наршау улуну юй бийчеси да кырк жылга жууук заманы алгга Кыашхатуда, ызы бла Тёбен Чегемни больницасында акушер-гинеколог болуп ишлегенди. Шёндю пенсиядады. Кызы Жанна бюгонлюкде Шимал Кавказда жакъ-бет, пластика хирургия эм стоматология илму-практика араны генеральный директоруну орунбасарыды.

КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан.

Редакцияны кьонагы

Тишируу – анады, эгечди, юйно от жагы-асын саклаучусуду. Бу дунягъа ол ахшылык, жылуулук, ышангылык, жарыктык, чомарттык келтирер ючюн жаратылганды. Аллай ариу ниетли бир ненча тишируу бирикселе уа, не кыйын, жууаплы ишни да тамамлаялыкдыла.

Газетни бююннюгъо кьонагы да ма аллай тири, билимми, ачык тиширууладан бириди – Россейни билим бериуюню сыйлы кьуллукчусу, Элбрус районну администрациясыны башчысында Тишируулары советини таматасы Моллаланы Зарета Мустафаевна.

Аны аты кьуру районда угъай, республикада, кьыралда да белгиледи. Ол билим бериуде ишлегенли ёмюрно жарымы тенгли болады: Элбрус районда школга дери билим бериуюню айнытугъа уллу кыйын салганды. Юйретиуюден башлап, районну билим бериу управлениясыны кьуллукчусуна дери ёсгенди. Аны башламчылыгы бла районда «Энчи сабий» федерал инновация ресурс ара кьуралганды.

«Бу дунягъа жарыктык, ахшылык келтире эсем, кесими насыплыгъа санайма»

Борчла, муратла

Зарета Мустафаевна сынауу, билими бюгон да керекди. Ол 1-чи номерли лицейни башчысыны школга дери билим бериу жаны бла орунбасарыны кьуллугъунда ишлейди. Кьырал иш бла бирге уа ол жамаут жашау-угъа тири кьатышады. Кёп болмай а Элбрус районну башчысында Тишируулары советине таматалык этип башлагъанды.

- Районну Тишируулары советине Ахматланы Мариам кёп жылланы таматалык этгенди. Ол кьуллукъдан кетгенден сора районну башчысы Сотталаны Кьурман, сынауум белгилеп, бу кьуллукъда ишлерге чакыргъанды. Быллай ышаныулук ючюн ыразылыгъымы айтыргъа суюме, -дейди бизни бла ушакъда Зарета Мустафаевна.

Организацияны кьаууум жангыртылганды, битеу тийшли документле хазырдыла, ишни болуму, планы да бардыла. Бююнлюкде организациягъа 19 адам киредиле, ол санда элпед бёлюмле да ишлейдиле.

Зарета Мустафаевна айтханчыча, совет районну жашаууна тири кьатышады, жандаурулук жумушлагъа, байрамлагъа кьошулады. Тишируулары совети юйорно, аналыкны, сабийликни кьоруулауу, ёсуп келген тёлуюню тюз ниетлеге юйретиуюню баш борчларына санайды. Ол себепден жаш юйорле бла тюбешиуле, ушакъла бардырыладыла. Алагъа уа ёмюрно жартысы тенгли заманни бирге жашаган «алтын юйорле» ариу юлгюдуле.

- Озган айда районда Юйорно жылына аталып кьууанчы иш болган эди, ары 15 «алтын юйорно» чакъырып, сауғалагъанбыз. Ма аллай юйорледиле миллетибизни культурасын, тёрелерин сакълагъанла, -дейди Зарета Мустафаевна.

Советни башламчылыкларына, тилеклерине уа районну оюучулары, элени башчылары да кьулак саладыла, бизнесменле, организацияланы оюучулары да болушадыла. «Совет салган соруулары районну башчысы кесини контролюнда тутады. Биз Элбрус районну администрациясыны башчысында кьуралганыбыз энчи даража, салынган соруулары тамамларгъа онг бередиле», -дейди ол.

Жангычылыкъла

Жангычылыкъланы юслеринден айтханда, Телеграмда советни бети кьуралганды, тишируула кьалай жумушла бла кюрешгенлерин билирге суйгенле анда битеу шартланы табаллыкдыла.

Магъаналы проектленден бирине уа «Юйор гостиныйни» санаргъа боллукъду. Аны чеклеринде быыйл тёрт тюбешиу кьурагъа белгилениди.

- Аладан бирин 8 мартны аллында бардыргъан эдик. Анга кьарыусуз, кьолайсыз, болушлук керек болган, сакъат сабийле ёсген юйорлени, ёксюзлени чакъыргъанбыз – битеу да бирге 70 жууук адам. Быллай кыйын болумгъа тюшенгенле ариу юлгю кёргозторге, аланы кёллендирге, игилликке итиндирге керекди, -дейди ушакъ нёгерибиз.

Тюбешиуде уа «Кюнню адамы» сайланады. Биринчи

тюбешиуде бу сыйлы атха Сотталаны Кьурман тийшли болганды. Районну башчысы адамла бла ачык ушакъ бардыргъанды, соруулагъа жууапла бергенди.

- Кьурман Сейитович жамаутны аллында артык кёп сёлешмейди, болсада ол ачык, жарык, намыслы адамды. Ушакъда соймекликни юсюнден соргъаныбызда уа, уялып, туудукларына соймекликни юсюнден айтханы эсимдеди. Быллай тюбешиуленни хайырлары уллуду. Адамла бла ишлерге, тюбеширге, ариуулукъга, игилликке кёллендирге керекди, -деп ишексизди Зарета Мустафаевна.

Проектни экинчи тюбешиуюню июнда, Сабийлени халкъла аралы кюнюнде, бардыргъа белгилениди. Кюз артында уа энчи аскер операциягъа кьатышхан жашларыбызны юйорлери бла тюбешиу боллукъду. Зарета Мустафаевна айтханчыча, проектни чеклеринде ахыргы жыйылыу декабрьде бардырылганды. Анга уа «алтын юйорле» бла алыкъа юйленмеген жаш адамла чакъырыллыкдыла. «Ол да сейир болур деп бек ийнанам. Жаш адамла таматалагъа тынгылап, юйор тёрелеге, бир бирге кьалай хурмет этерге кереклисин эшитселе суюбиз», -дейди ол.

Тишируулары совети жандаурулук ишлеге да кьатышады. Сёзге, жюнден кеслерини кьоллары бла эшген кийимлени Элбрус райондан жашла кьуллук этген полкга ашыргъандыла. «Сабийни школгъа кьура» акция да тёрелиге айланганды. Былтыр школ кереклени жыйып, 20 сабийге сауғалагъандыла. Быллай жандаурулук жумушлагъа районну бизнесменлери болушадыла.

Юйорно магъанасы

Россейде быыйл Юйорно жылы белгиленген Моллаланы Зарета артыкда магъаналы ише санайды. Ол а кёп миллети кьыралда бютюнда ахшыды.

- Аллахха шукур, биз Кавказда туугъанбыз, ёсгенбиз. Биздеча тёреле, намыс, адет бир жерде да жокуду, аланы тас этерге аркин туюлюбуз. Халкъда эр кишини, тишируу араларында болумла, бир бирге кьалай хурмет этилгени эрттеден да белгиледи. Сёзге, мени 7 туудугум барды, аладан таматгагъа 24 жыл толгъанды. Мен анга туудугумача угъай, эр кишигеча кьарайма: отоугъа кирсе, ёрге турама, тёрге ётдореме. Эр кишиге сабийликден жерин кёргозтмесенг, ол кеси юйор кьураса, аны таматасыча кесини борчларын ангыларык туюлюду. Бизни ата-бабаларыбыз бу адетлени тёлуюден тёлуюле бошдан сакъламагъандыла, - дейди ол.

Энчи сабийле

Кьыралда сауулукларына кёре чекленген онглары болган сабийлеге чьрмаусуз билим алырча мадарла кьурагъа кереклиси жаны бла жорукъла законнга 2012 жылда кийирилгенди. Элбрус районда уа аллай энчи сабийле бла республикада биринчи ишлеп башлагъандыла. «Энчи сабий» ресурс ара Моллаланы Заретаны башламчылыгы бла 2005 жылда кьуралганды. Аны Москвада кьоруулагъандыла.

- Араны ишине районну власть органлары болушхандыла. Аны бла бирге уа сауулукларына кёре чекленген онглары болган, сакъат, кьыулул балалагъа себеплик керек болганын жамаутха ангылатыргъа тюшенди. Андан да кыйыны уа аллай балаланы ата-аналарын юйден тышына чыгъарган, жамаутха сингдиргенди, -дейди Зарета Мустафаевна.

Проект 2 жылдан 10 жылгъа дери сабийлеге бурлудупду. Балачыкъла арада чыгъармачылыкъга юйренидиле: суратла ишлейдиле, музыка инструментледе соғъадыла.

Жарсыугъа, саулугъу болмагъан сабийге ана кесинлей кьарайды, дейди ушакъ нёгерибиз. Бир-бир эр кишини кьарыулары, кьатылыклары жетмейди. «Тишируу аруулу сабийини юсюнден сагъышлары бла кеси аллына кьояргъа жарамайды. Ол себепден окуучуларыбызны аналарын жамаут ишегге кьошабыз, ала бла назмуланы, макъамны ингрлерин кьурайбыз, гитче сауғачыкъла этерге да кюрешибиз. Тишируу толу жашау бардырыргъа кёллендирге керекди», -дейди ол.

Ара ишлеп башлагъанда, 5-7 юйор жюрюгенди. Бара-бара сынауу, билим да жыйылганды. Алай бла араны сынаууна республикада, федерал арада да эс бургъандыла.

- Саулукларына кёре чекленген онглары болган балачыкъла тенглери бла бирге ёсрге, окургъа да керекди. Алай бла сабийле башханы жарсыуларына кьайгырыргъа, жан аурутургъа юйренирикдиле. Бизни арада юйренип, бек аздан 60 сабийни ашыргъанбыз жашаугъа. Ала тенглери бла байламлыкъла жюрюторге хазырдыла. Энтта бир жетишмибиз – аланы аталары, аналары буюкмай, кьоркьмай орамда айланадыла, байрамлагъа кьатышадыла. Ол а бек уллу атламды, -деп белгиледи Зарета Мустафаевна.

Жамаут иш

Кёпле ишден келгенден сора солургъа суюдиле. Алай башхала уа, ишлегенден, юйорге кьарагъандан сора да, жамаут кьуллукъну да толтураладыла. Анга заман, кьаруу кьалай табасыз, деп сорганма статьябызны жигитинден.

- Кёлпеден кьаллай хакъ аласа, деген сорууну эшитме. Биз бу ише миллионла тюшорген суна болурла. Угъай, жамаут иш файда келтирмейди десем, бек сейирсинедиле. Мени атам, анам да Москвада партия школну бошагъандыла, ала да халкын излемлерин жалчытуу бла кюрешгенди. Аланы тириликлери санга ётген болур деучюле жуууклары. Баям, алай болур, -деп ышарады ол.

Зарета Мустафаевна педучилищени бошагъандан сора, Москваны кьырал педагогика университетни тауусханды. Ол юй башчысы бла юч баланы ёсдюргенди. Алай юйдегиси эрте ашушуп, сабийлеге кесине кьурагъа тюшгенди.

- Тынч болмагъанды. Юйор, сабийле, аланы окуулары. Алай жамаут иш ич дунямы излеми болур. Мен бир жерде туралмайма, алгъа барыргъа, айныргъа керекме. Оюмла, сагъышла кёпюле, аланы жашаугъа сингдирге, адамлагъа болушургъа, дунягъа ахшылык, игилик келтирге керекди. Тишируу насыбы анда болур – сабийлени ёсдюрюрге, алагъа билим бериге, аны бла бирге уа тегеринде адамлагъа болушургъа, -дейди ол.

Кыйын кезиледе уа музыка болушханды. Зарета Мустафаеваны музыка жаны бла билими барды, ол фортепианода соғъады. Дагъыда назмула да жазады, аны эки жыйымдыгы басмаланганды. «Бу затланы жюрегим излейди. Эрим а баянда сокъганды. Бирде ишден арып келсек, ол – баянда, мен фортепианода соғъа, жырларгъа суйгенбиз. Окуджава бютюнда айырмалыды, аны назмулары философиягъа тартадыла. Нани Брегвадзе айтхан романсла уа артыкда сейирдиле», -дейди ол.

Биз Зарета Мустафаевна бла ушакъ этген кюнде да ол районда магъаналы жыйылыгъа – Юйорно жылыны ачылыууна – хазырлана эди. Анга кьурунда телефон бла сёлешип, сурап, оюулашып тургъандыла. Бир адам быллай бир затха кьалай жетишалады, кьаруу кьайдан чыгады?

- Мен акыл этгенден, адам жашауунда муратла салып, алагъа итинирге керекди. Таманла, бир ыйыкдан, айдан, жылдан сора деп сакълап турургъа жарамайды. Мен муратларымы, суйгеними билеме, алагъа тынч-тынч, аз-аздан жетиширге кюрешеме. Ингирде ишден сора Тырнауузну ара проспекти бла жауу барыргъа бек суюме. Адамлагъа ышара, саламлаша, сауулукларымы сурай. Бу дунягъа жарыктык, игилик келтире эсем, кесими насыплыгъа санайма, -дейди ол ушагъыбызны ахырында.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Байламлыкыла

УРУННАН ТИШИРҮУЛАГҒА — СЫЙ-МАХТАУ

1 майда, Урунуу эмда жазны байрамына аталып, Къабарты-Малкярда кеп тюрлю сейир тюбешиуле баргандыла. Аладан бири — «Төреле бла бусагъат» деген. Анда къалмукчу кызы Виктория Инджикова бардырган проектин ачыкъ этгенди жамауатха. Виктория кеси, аны болушлукчулары да къурагъан кёрмюч Къабарты орамны жаяу жолуну кесегинде кёргюзтюлюнеди.

Бу ишни авторуну юсюнден дагыда эсгертсек газет окчулагъа, ол Интернет каналлада эрттеден да белгиледи блогерди. Къалмукъ Республиканы

жете, келлик төлюню ариу ниетде ёсдюре, бизни кеп миллетли Ата журтубузда мамырлыкны сакълаула, туугъан-туудукъланы туугъан жерибизни, ана тилибизни,

Халкъ Хуралында (Парламент) депутатны болушлукчусу болуп турады, жамауат ишлеге да тири къатышды.

Бу проект а Къалмукъ Республикада башланып, аны чеклеринден ётгенди. Виктория аны андан ары бардырыгъа Къабарты-Малкярны сайлагъанда, ол сайлауун Къырал Думада Федерал Жыйылыууну депутаты, Туризмни эм турист инфраструктураны айнытуу комитетини председатели Сангаджи Тарбаев, Къырал Думаны депутаты Бадма Башанкаев, Къабарты-Малкяр Республиканы Башчысы Казбек Коков, Нальчик шахарны жер-жерли администрациясыны таматасы Таймураз Ахохов, ала бла бирге Айныууну «Платформа» атлы республикалы институту тийишли кёргендиле эм аны бардырыгъа Виктория Инджиковага не жаны бла да онг бергендиле.

Алай болмай амалы да жокъ эди. Нек дегенде республиканы социал-экономика, культура жаны бла да айныууну тишируула салгъан кыйыны белгиле, ананы тарыхда сыйлы жерин ачыкъ этиу огурлу ишледен бири болуп чыкыгъанды. Урунууда бийик жетишимлеге да

адамларыбызны багъаларгъа, урунууну сюереге да асламысында тишируу юйретеди. Жамауатха, саулай халкъгъа, къыралгъа да алай къуллукъ этген тиширууну — ананы, ыннаны, эгечни атлары тарыхда къалырын сыйгениди бу проектин бардырыула ыразы болганла.

Виктория Инджикова айтханнга кёре, «Зурач» (художник, сурат алдыруучу) деген уллу проекни онбир бөлүмю барды. Бизни республикада баргъан да аладан бириди. Кёрмючюнде урунган тиширууну бетин кёргюзтюню огурлу ише санагъанды автор. Кёргюзтген да этгенди. Къабарты орамны башында белгиленген кесегин республиканы айныууна не тюрлю жаны бла да юлюш къошхан адамланы бир къауумуну суратлары жасайдыла. Аланы араларында устазла, жазычула, къырал къуллукчула, эл мюлке жетишимле этгенле, башха энчи мюлк жюрютгенле, аш этерге уста, почтальонла, маданиятда, санатда ишлегенле, жамауат къуллукчула да болгандыла.

Алагъа аталгъан къууанчы ингир суратла болгъан майданда барлыкъ эди, алай а хауа болумла тюрленип, ол жыйылыу-

ну Нальчик шахарны Искож районунда жангы ишленген Культура арада бардырыгъа тюшгенди. Ары республиканы къалайындан да жыйылгъан халкъ аз заманнга тынгылы къурагъан къонакъбайлыкъгъа шагъат болганды. Ары келгенлени асламысы Россейни Тишируула союзууну Къабарты-Малкярда бөлүмюню председатели Ауалият Каскуловадан, «Опора России» биригиуну Къабарты-Малкярда бөлүмюню председатели Альберт Кильчукковдан ыразылыкъ къагъатла бла гюлле алгъандыла. Анга бу ише болушханланы бир къауумуна Къалмукъ Республиканы Парламентини атындан махтау къагъытланы Виктория Инджикова кеси бергенди.

Сахнагъа чыгып, къалмукчу кызыгъа бла бу ишни болдурганлагъа этген уллу ишлери ючюу ыразылыкъларын айтханланы араларында тырнауузчу, искустволла школда санатдан дерс берген устаз Непеланы Светлана, Элбрус районда библиотека системаны арасыны таматасы Тебердиланы Лейла, Кенделен элни почтасында ишлеген Ногъайлыланы Мариям, башхала да болгандыла.

Ары келгенлени маданият арагъа жюрюген кызычыкыла бла жашчыкыла жыр айтып да, тепсеп да къууандыргандыла. Жыр айтханла дагыда болгандыла: халкъ жырла айтып эришгенде, Отарланы Омарны аты бла бардырылгъан конкурслада да алчы жерлеге чыгып тургъан башында айтылгъан Ногъайлыланы Мариям ана тилибизде, орус тилде да жырлагъанды. Поэт, Элбрус районда ЗАГС-ны таматасы Ахматланы Люба малкяр тилде назмуларын окугъанды.

Назму окугъанланы ара-сында Виктория Инджикова кеси да бар эди. Ол Къулийланы Къайсын аны жерлешти, белгили къалмукъ поэт, жазыучу, драматург Мустай Карим бла шүех болгъанын, аланы бириккери эки бирге ушагъан, бир тарыхлы халкъланы жуукъ этип, аны бла бар къалмукъ халкъ ёхтемленгенлерин билдиргенди. Ол бери келгенде, Къайсынны музейине барып, жерлешеринден уллу поэте салам бергенин, аны жашауу, чыгъармачылыгы бла, ахлулары бла да жуукъ шагъарей болгъанын айтып, Къайсынны тишируулагъа аталгъан назмусун окугъанды.

Голло да, кюню да байрам аны республиканы жамауатына ыразылыкъ, алгыш сёзю бла бошалгъанды.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Бизге жазадыла

Кеп болмай редакциягъа бир къагъыт келгенди. Манга алай хычыуун эди аны окугъан! Нек? Аны уа кесигиз окусагъыз ангыларыксыз.

«Аналаны тилеклери къабыл болсунла!»

«Хар адам да кюнюн бир керекли жумуш бла башлайды. Мен а хар эрттен сайын анама селешеме. Ол да мени саклап турады. Жуукъ-ахлудан да тынгылы хапар айтычуу биледи да. Дунияда ананы тилден татлы не болур? Аны огурлу ауазы бла башланган кюнюм насыплады.

Анам Гочияланы Чукайны кызы Шарифа назик санлы, сабыр халли, басымлы тиширууду. Аны таныгъанла: «Бираз иш семиргенмиди?», - деген сёзле

бла башлаучудула саулуугун соруп. Къайдан? Ол хар кимге да асыры тынгысыз болгандан, жарсыгъандан, төшегинде бир кечени окууна биз сыйгенич тынчайып жатхан болмаз. Кесини юсюнден сагъыш этерге арталлыда заманы жокъду. Онгу болса уа, бизни, сабийлерин, гитчелигиздеча, төгергине жыйып, бир жары да иймей окууна къояр эди. Алай анам ол жашаууну жоругу болгъанын, сабий, ёсөп, кесине жангы жол излегенин, юйор къурагъанын уста биледи.

Халкъыбызны ол төлюсю къаллай бир кыйынлыкъ сынагъанын къайтарып айтып турур кереклиси да болмаз, алай къууанч хар кимде башха бола эсе, кыйынлыкъ, бушуу а барыбызда да бирча болуп, бирикдиреди. Наршауланы Зулкъарнийини жашы Асхат бла бир юйор къурагъанларында, анам бек жаш эди. Алай, жашаууну кыйын жолунда абынмай, бизни, беш сабийни, аягъы юсюбюзге салыргъа къолундан келгенди. Аланы юйор жашаулары юлгоге тийишли эди. Бир бирге таянчакылыкъ эте къаллай бир жашагъан эселе да, бир кюнчюкю бизни мудах этмегендиле, жорегибизни кыйнамагъандыла. Къаллай болумда да тап, женгил чыгыууну жолун излегендиле, тапхан да этгендиле.

Кыйынлыкъ соруп келмейди. Мени атам пелиуан саулуукчу болмагъанды, алай ауруйма деп айтмагъанды, тарыкымагъанды. Аны жылуюу юйюбюзде алыкъа сууумагъанды, анабыз саулуукча, сууурукъ да туюлюдү, нек дегенде аланы сёзлери, ишлери, жашаулары да бир болуучу эдиле...

Анамы бек кыйын кезиюу болгъанын да ангылайма. Алай ол ауурлукъ аны бюкмез деп, бек ышанабыз. Биз а аны къатында болгъаныбыз къадаар, бар кыйынлыкъларын да унутдурубуз.

Анам халкъыбызгъа бир уллу жигитлик этгенди деп айталайма. Алай ол, кишини жюрегин кыйнамай, баш иесине кертчи юй бийче, къайгырыуу ана, огурлу ынна да болгъанын, жуукъ-ахлуну, къоншуттирени жюрюте билгени бла махтау, сый-намыс да тапханды.

Бу айда анамы туугъан кюнюн белгилеучюбюз. «Не зат сие эдинг?» - деп соргъаныбызда бир кесекчи жашаргъа», - деп, аллай тилек этген эди. Битеу аналаны ол тилеклери къабыл болсунла! Аланы юслеринден не кеп айтсакъ да, азлыкъ этеди. Жюрегинде болгъан сезимлени сёзле бла ачыкъларгъа кеплени усталыкълары, фахмулары да жетмейди. Алай жюрек жылыуубузу къызгъанмай берирге уа хар бирибизни да къолубуздан келеди», - деп жазганды кызы Мадина.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Бусагьатда бек кеп хайырланган сөзден бири патриотизмди. Ол Ата журтха сиймекликди. Неден башланады бу сезим, кьайдады тамырлары? Ата журтха сиймеклик сабий жаратылганлай кьуралып башлайды. Аны арузы, ёз тилибиниз макьамы, жерибизни ариулугу, сууларыбызны тауушлары, жууукьланы-тенгленети бетлери – аладыла Ата журт. «Бу мени дуниямды» деп базынып, арасарсыз белгилеген жерибиз. Адамларын сиймесенг жерни, аладан айырып жерни да сюялмайса. Бабугент элде орта школну бешинчи классыны окуучусу Мокьаланы Алан былай жазады: «Мен аппама бла ыннама ушарга суюме. Аппамы аты Муталифди, ыннамы аты уа Зариятды. Ала огурлу, ариу сёзлю, сабыр адамладыла. Аппам бла ыннам бизге ариу кьылыкьлы, намыслы, адепли адамла болугуз дегенлей турадыла. Аппам заманни бош ётдормейди, бахчада терекле бла кьорешеди неда таугьа барды. Кьонакьга барсам, анга болушурьга кьорешеме. Ингирде ыннам, тюрлю-тюрлю ашла хазырлап, бизни стол тегерегине жьяды, эрте болган хапарланы да айта, шёндюго жашауу да суюе, ашыкьмай, бирге олтурабыз...насылпы такыйкьала! Мен аппама бла ыннама саулукь, узакь ёмор тилейме Аллахдан!»

Бу сабийни тизгинлерине кьаллай бир насып сыйынганды! Кесини ёз дуниясында адам насыпды. Ол узакь жерлеге кечюп кетсе да, насыбын жюрегинде сакьларьга борчлуду. Кавказда таурух жорюйдю: Улуу Ата журт урушда бир горьжюлю жаш не сауланы, не ёлгенлени санында табылмай кьалгандыла. Тас болган нек акашпы айланганны анылатканды, фашистлеге жесирге тюшгенин да айтканды, уруш бошалгандан сора уа биягьы тутмакь болурьга сиймегенин да ачыкь билдиргенди. Анасына. Ата журтха да тансыкь болуп турганын да букьдурмаганды. Тенги юйюне кьайтханлай, сакьлаган анагьа ашыкьганды. Биринчи

айтымларына тынгылаганлай, ана сёзон белгенди: «Мени жашым не тилде сёлеше эди?», – деп. «Немис тилде», – деген жууапны эшитгенлей: «Ол мени жашым тюрлюдо», – деп, андан ары тынгыламаганды. Тамырларыбыз бизни адамларыбыздыла. Сегизинчи классда окугьан Атасаулань Таулан былай жазганды: «Хар кимни да жашаунда юлгю алыргьа бир адамы болады. Мени да барды аллай адамым: аппам Атасаулань Хажьибекир. Анга токьсан беш

эшитгенме, кёпле уа анга тансыкь болуп турадыла. Мен гитчелигимде Абайны киталарьны юсюнден эшитип турганьма, аны чыгармаларын аталарьбыз-аналарьбыз Азияны школларында окугьандыла. Бир жол Москвада Абайны эсгертемсин керюп кьойганында, бек кьууанган эдим. Сегизинчи классны окуучусу Османлань Алий да Азияда туугьан ыннасыны юсюнден жазганды: «Мени ыннам Рахимагьа жетмиш жыл болады, ол Азияда туугьан

жыл болады. Кёп кьыйынлыкьла кергенди, гитче заманында кечгюнчюлюкьно азабын сынаганды. Аппам бал чибинле тутуп турганды, заводда кёп жылланы ишлегенди. Мени да ишден кьачмазгьа юйретеди». ...Кёбюсюнде «мен жерими, халкьымы суюме» дегенлеге шарт соруула сорсанг, жууап бералмай кьаладыла. Сёз ючюн, таулунаны ышанларыны юсюнден. Бизни халкьыбызда жарлыгьга, кьаруусузгьа болушхан тереди. Юйде маллагьа да бек сакь болгандыла. Ийнекеле, кьойлагьа ашны-сууну заманында бергенди. Школчу Бёзюлань Дарина малкьар литературада халкьны жашауу кьалай кергюзтулгенини юсюнден айтканды: «Гуртуланы Элдарны «Эшекни кьадары» деген чыгармасын окусанг, таулулада игини амандан айырмалыгьы жюрек халаллыгьы болганын аныгайла. Биреу эшекни хайырын керюп, кьарт болгандыла, кьыстап айтыла. Башха адам а анга жан аруутуп, аш берип турганды, юйде анга келишген жерил жумушлада хайырланганды. Адамлыкь адамын халинде керюноп кьалады».

...Бусагьатда таматаланы араларьнда Азияда туугьанла да бардыла. Хау, кечгюнчюлюкь уллу кьыйынлыкь эди, алай Азияны юсюнден бир аман сёз айтханы

эшитгенме, кёпле уа анга тансыкь болуп турадыла. Мен гитчелигимде Абайны киталарьны юсюнден эшитип турганьма, аны чыгармаларын аталарьбыз-аналарьбыз Азияны школларында окугьандыла. Бир жол Москвада Абайны эсгертемсин керюп кьойганында, бек кьууанган эдим. Сегизинчи классны окуучусу Османлань Алий да Азияда туугьан ыннасыны юсюнден жазганды: «Мени ыннам Рахимагьа жетмиш жыл болады, ол Азияда туугьан

жыл болады. Кёп кьыйынлыкьла кергенди, гитче заманында кечгюнчюлюкьно азабын сынаганды. Аппам бал чибинле тутуп турганды, заводда кёп жылланы ишлегенди. Мени да ишден кьачмазгьа юйретеди». ...Кёбюсюнде «мен жерими, халкьымы суюме» дегенлеге шарт соруула сорсанг, жууап бералмай кьаладыла. Сёз ючюн, таулунаны ышанларыны юсюнден. Бизни халкьыбызда жарлыгьга, кьаруусузгьа болушхан тереди. Юйде маллагьа да бек сакь болгандыла. Ийнекеле, кьойлагьа ашны-сууну заманында бергенди. Школчу Бёзюлань Дарина малкьар литературада халкьны жашауу кьалай кергюзтулгенини юсюнден айтканды: «Гуртуланы Элдарны «Эшекни кьадары» деген чыгармасын окусанг, таулулада игини амандан айырмалыгьы жюрек халаллыгьы болганын аныгайла. Биреу эшекни хайырын керюп, кьарт болгандыла, кьыстап айтыла. Башха адам а анга жан аруутуп, аш берип турганды, юйде анга келишген жерил жумушлада хайырланганды. Адамлыкь адамын халинде керюноп кьалады».

...Бусагьатда таматаланы араларьнда Азияда туугьанла да бардыла. Хау, кечгюнчюлюкь уллу кьыйынлыкь эди, алай Азияны юсюнден бир аман сёз айтханы

«Биринчи кюн школгьа тебирегенибизде, орамда шиткилекде олтурган битеу кьартла ёрге кьопчюларьна сейир этген эдик. Школда аныгьатадыла бирге ала намыс этгенлерин. Сора бир кюн жаш адамла сёз боладыла да, бир кьарт а алагьа: «Тохтагьыз!» – деп, жалаңда бир сёзо бла тюрлюшю тохтатып кьояды. Биз таматаланы сёзлерине, оюуларьна алай сыйынууну бир заманда да кермегенбиз. Орус элибизге кьайтып, школда ишлеп башлагьаныбызда, адам классха кирсе, ёрге кьоба эдик. Таулу адет!»

...Ата журтха кертичилик – анга керек кюнде кьуулукь этюйдю. Школчу Башийланы Ясмина былай жазганды: «Адам кьыралыны тутуругьу, кьорууду, кьырал а хар инсаньны юйюдо, анда болган кьууанч кьыйынлыкь да барьбызгьа да жетедиле. Мени аппам Ахмет Чернобыльде кьуулукь этгенди. Андан манга саугьала келтиргени бюгюнча эсимдеди. Огурлу, халал адам эди. Бизни юйюбюзно да кеси ишлегенди. Аппам бла ёктемленеме, аныча хурметли адам болурьга суюме».

Хар кьырал алай келеди сиймеклик – Ата журтха, аппалагьа-ынналагьа, алагьа-анагьа жюрек ырызлыкьдан. «Заман» газетни редакциясында Бабугент элни школчларьны келденжамаларын окуп, бек кьууанганьбыз. Быллай сабийле болган кьадарда тау элле айныркьыдыла!

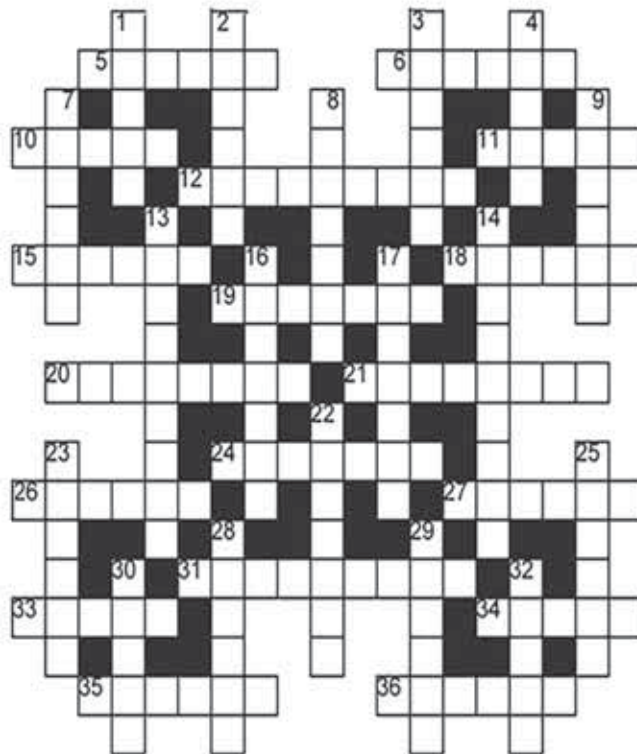
Дуниягьа алай келеди сиймеклик – Ата журтха, аппалагьа-ынналагьа, алагьа-анагьа жюрек ырызлыкьдан. «Заман» газетни редакциясында Бабугент элни школчларьны келденжамаларын окуп, бек кьууанганьбыз. Быллай сабийле болган кьадарда тау элле айныркьыдыла!

БАЙСЫЛАНЬ Марзият.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 5. Кьырал тамата. 6. Кьысыдыркь этюу. 10. Эрттегили грециячы. 11. Дунияда бек сыйлы киталадан бири. 12. Узбекстанда таурухлагьа кирген шахар. 15. Жилиннга ушаган аякьлы, кьоркьуусуз жаныуарчыкь. 18. Тутулганланы ары-бери элтген кьалауур. 19. Ариу кьызгьа да, атха да атагандыла алай. 20. Тюрлю алдау. 21. 1945 жылда майда Германияда бизни солдатла анда байракь такьгандыла. 24. Жерде ишлеген адам. 26. Улуу кьылыч. 27. Узбекстанны эрттегили шахарларьндан бири. 31. Аллай аты бла Басхан ауудда тау да, суу да барды. 33. Ыйкьны ишчи адам сакьлаган кюню. 34. Отарланы Керимни белгили поэмасы. 35. Оноучуну «тилеги». 36. Кьумачны тюрлюсю.

ЁРЕСИНЕ: 1. Таулулада бек эрттегили байрам. 2. Биз ол халкьны кесегибиз деп да айтадыла. 3. Кьзахстанда белгили жангы шахар. 4. Жерни ол да кьандырады. 7. Нартланы атлары. 8. Тегерегин суу алган жер. 9. Кьалын кьаты кьагыт. 13. Керексиз жерде кьубууу, кёзбайлань. 14. Кююшег салынган тамга. 16. Кьумурсханы тюрлюсю. 17. Мал кьыйырында кечесин ётюрген адам. 22. Ингучида бир шахарда жашаган адам. 23. Ауурукьну ёнчелеген зат. 25. Бизни кьыралда ол миллетли адам кёпдо. 28. Жырлаучу кьанаты. 29. Кьзакь элде тамата. 30. Аны жашла тойда эришип сындырадыла. 32. Суусун аш.

Газетни 50-чи номеринде басмаланган сёзберни жууаплары:

Энине: 5. Кермюч. 6. Артист. 10. Кёмюк. 11. Бараз. 12. Тюзетилиу. 15. Гетман. 18. Оюмлау. 19. Хаймаша. 20. Башхалыкь. 21. Саудюгер. 24. Чынгайыу. 26. Шаптал. 27. Кюнлюм. 31. Кьзасуачы. 33. Тийын. 34. Файда. 35. Ачылма. 36. Ахшыла.
Ёресине: 1. Кёмор. 2. Сюзюч. 3. Эришиу. 4. Устаз. 7. Чёплеу. 8. Кьатлама. 9. Балхам. 13. Кьзахстан. 14. Сюдюмсюс. 16. Тарьгыуу. 17. Ашлань. 22. Жамалуу. 23. Тандыр. 25. Чюелди. 28. Кьадама. 29. Ачытхы. 30. Жырчы. 32. Жаула.

Хожаны эски бёркю

Чам

Бир кюн базарда бир саудюгерчи Насра Хожагьа ийрилген жон кьыппа сатханды. Хожа кьыппаны юйюне алып келип кьараса – ичинде бир уллу таш.

Саудюгерчиге алай алдатханына Хожа бек ачыуланганды, алай болганлыкьгьа этерге мадар таппаганды.

Бир кюн ол ашаргьа деп, ашханагьа барганды. Кьараса – анга кьыппаны сатхан саудюгерчи да анда. Насра Хожа, аш юйюне иесине шагьаныны хакьын да бергенди, аны юсюне аллай тогуз-он чакьлы ахча да кьошханды да, кетгенди. Аны алай этгенин киши кермегенди.

Насра Хожа, ашханагьа киргени сайын ашпал, ахча бермей, бёркюн алып, энише ийиле да кете турганды. Аны керюп, саудюгерчи сейирге кьалып турганды. Бу жолда Насра Хожа алай этип, кетип тебирегенлей, саудюгерчи сорганды: – Хожа! Сен ненча келсенг да, ашагьанын ючюн ахча берип кермейме, бёркюню алып, саламлашып, чыгып кетесе. Бу не сейирди? Ийманынгы хакьына, букьдурма да, бир айт.

– Да, хайырсыз, билмеймисе? Мени бёркюню алай ышаны барды. Ол манга хандан саугьады, муну кергюзтген жеримде менден ахча алыргьа бир адамын эркинлиги жокьду, – дегенди Хожа. – Кертими айтаса?
– Керти айтама. Мени ётюрюк айтып кьачан кергенсе?
– Сатмаймыса бёркюню?
– Да, багьасын тапсам, сатаргьа да болурма.
– Не дейсе багьасына уа?
– Не берир эдинг?
– Да, теири, билмейме. Э-э... Бир он минг сом.
– Ай юйюнге, алай айтыргьа кёлюнг кьалай барады?! Бек азында онбеш минг. Андан какеп да тюшерик тюрлюле.
– Угьай-угьай! Алай кьаты болма. Жанымда болганын онтерт минг бла жарьымды. Аны ал да, бёркю бек.

Экибиз эрттеден шагьарейбиз, арт заманда бютюнда жууукь танышханьбыз, аны себепли санга аллай бирге береме. Башха адам болса, ант этеме, ачдан ёлюрге жетсем да, сатарыкь тюрлю эдим.

Бир ыйыккыны ичинде

Тау бийиктеге
бюсюрегендиле

Бу кюнледе «KD Studios» эм «Айсмедиа» кинокомпанияла Элбрусда 4400 метр бийикликте «Небесная тропа» деген суратлау фильмин алдырып башлагандыла. Эсге сала айтсак, быллай бийикте сьемкала биринчи кере этедиле.

Кинону магъанасына кере алыкка иги сынамлары болмагъан бир къауум альпинист Элбруска келедиле. Болсада таулагъа кетюрюлген кезиулеринде къар юзюлюп, аланы басады. Алай бла, жаш адамла, къыйын болумга тошгенлерин билдирге онглары болмай, иги кесек заманын тау башында къаладыла. Ол кезиуде негерле озгъан заманланы эслерине тошюре, бир бирлерини кеп жангы эм сейир шартларын ачыклайдыла.

– Адамланы эслерин бийерик триллерни Элбрусдан башка къайда тошюрюрге боллукъду. Аны терк-терк бузулурга ёч болгъан хауасы адамланы сынарга сюеди. Тау тѣппеледе уа Ата журтубузу альпинизмни тарыхы башланганды. Бююнлюкде уа мында Европада эм бийик тау лыжа жолла къуралгандыла.

Жылны узуну спортчула саулыкларын кючлерча эм жараула бардырыча база ишлейди, жылла бла сынама алгъан къутхаруучула да, кече-кюн демей, борчларын толтурадыла. Энди уа Элбрусну киносьемкала баргъан эм бийик жерге санарга боллукъду – дегенди «Кавказ.РФ» биригиунно таматасыны орунбасары Рустам Тапаев.

Аны бла бирге талай серияны Москвада, Ханты-Мансийск автоном округда да тошюрлюкдөле. Ол келир жылны ахырына хазыр боллукъду.

– Фильм РФ-ни Маданият министрствосуну болушлугу бла алынады. Бизге керекли та-

бийгъат Къабарты-Малкъарда, Ханты-Мансийск автоном округда да барды. Проектге регионлада да бюсюрегендиле, жумушубузу къабыл кѣргендиле. «Кавказ.РФ» бла «Эльбрус», курортну келечилери да ахшы билеклик этгенлерин да энчи белгилерчады, – дейди «KD Studios» биригиунно баш продюсери Евгения Мелентьева.

Фильм Канн кинофестивальны номинанты, «Матѣж» эм «В клетке» сериалланы режиссеру Сергей Пикаловну башчылыгы бла тошюрюледди. Баш рольлары бла белгилли актёрла Дмитрий Чеботарѣв, Иван Мулин, Алена Митрошина, Олег Чугунов, Алина Болознева ойнадыла.

Китапхананы иесу

Библиотекагъа бюрюгенле алгъынча кеп болмагъанлыкъга, билим ала тургъан сабийле излеген китапларын мында табадыла. Жангы Малкъарда элли библиотекасына Текуланы Любобы башчылыкъ этеди. Ол мында бет жарыккылы ишлегенли 42 жыл болады.

Чынты фермер болур ючюн

Кеп болмай Къабарты-Малкъар къырал аграр университетни мурдорунда къууанч халда «Фермерни школу» деген билим беруу проект ишлеп башлаганды. Анга кере Россельхозбанкны, КЪМР-ни Эл мюлк министрствосуну эм Къабарты-Малкъарны аграр университетини кючлери бла сютлю малчылыкъ эм терек бахчачылыкъ бла байламлы усталыккагъа юйренирге 25 адам онг табарыкъды.

Алай бла, 2,5-3 айдан кеч къалмай, студентле бизнес-планларын къорууларга борчлудула. Комиссия ишлерин къабыл кѣрсе, диплом къоллу боллукъдула эм ызы бла сейир проектлерин жашауда бардырырга онг табарыкъдыла.

– Бююн «Фермерни школу» проектге къатышханлары биринчи къаууму окуп башлайдыла. Аны республикагъа магъаналыгыгъан айтыр кереклиси да болмаз. Арт кезиуде эл мюлк бѣлюмге кеп тюрлю усталыклары болгъанла келедиле: юристле, экономистле, банкны ишчилери эм башхала да. Быллай къыйматлы программа уа аграр бизнесден билимлерин хакъсыз ѳсдюрюрге ахшы онг береди, – дегенди Россельхозбанкни бѣлюмюно таматасы Алим Сокуров.

КЪМР-ни эл мюлк мини-

стрини орунбасары Мачраил Шетов да проектни жаланда байламлыкъда бардырырга онг табылгъанын эм хар регионну излеми эсге алыннганын да белгилегенди.

– «Фермерни школу» эл мюлк бла байламлы ишин башларга излеген адамга онг тапдырады. Аны бла бирге эл жерлени айнтыгъа да ахшы къошумчулукъ этеди. Бир тюрлю зат бла кюреширге кѣлле сюедиле, болсада аланы асламысы неден башларга билмейдиле. Ол себеден бу жагы бла билеклик этилтирге тийишлиди. Мындан арысында да проектни хайыры бла иги кесек жетишилми фермерни хазырларга жарарыгъа улуу ышаныулукъ барды, – дегенди ведомствону келечиси.

Ол айтханга кере, былтыр гитче предпринимательле экономиканы айнтыгъа улуу къошумчулукъ этгендиле. Къыйын кезиуде да къарамай, ала улуу эм орта мюлкле бла тенг ишлерге хазырдыла. Былтырны эсеплерине кере, эл мюлк продукцияны 26,5 процентин фермер мюлкле бла энчи предпринимательле чыгаргандыла.

«Фермерни школу» къыралны 66 субъектинде бардырылганды. Быйыл анга 33 субъектден 950 жаш адам къошулганды.

Гѣжефлерибиз – биринчиле

Чебоксары шахарда къатыш аскер единоборстволардан (ММА) къызланы эм жашланы араларында Россейни биринчилиги бардырылганды. Анга къыралны 55 регионундан 400-ге жууукъ спортчу къатышхандыла, ол санда бизни республикадан бешеулен.

12-13-жыллыкъ спортчулары араларында 48 килограммга дери ауурлукъда доммакъ майдалны Отарланы Алихан алганды, аны тренер Жантуудуланы Азамат юйрети. 14-15-жыллыкълада уа Имран Мансуров (67кг.) биринчи болганды. Аны тренерле Алим Мешев бла Руслан Шуханов хазырлагандыла.

СУРАТДА: (солдан онгга) Жантуудуланы Азамат бла Отарланы Алихан.

Къызларыбыз – алчы жерледе

Моздокъда эстетика гимнастикадан СКФО-ну биринчилиги бла чемпионаты бардырылгандыла. Анга бизни республикадан, Дагъыстандан, Шимал Осетия-Аланиадан бла Ставрополь крайдан 150-ден аслам спортчу къатышхандыла.

Къабарты-Малкъардан битеу да беш къауум эришгендиле. Эсеплеге кере, эм жаш спортчулары араларында «Эльбрус» командабыз хорлагъанды, 12-14-жыллыкълада эм кючлю «Эльбрус-Олимпия» болганды. 10-12-жыллыкълада «Эльбрус-Вершина», Ставрополь крайны келечилерине хорлатып, экинчи жерни алганды. Ызы бла къызларыбыз «Осетияны жашлыгы» эришуде ахшы кѣрмюдөле болдургандыла. Андан «Эльбрус-Горянка» – биринчи, «Эльбрус-Волна» уа экинчи жерле бла къайтхандыла.

Къызланы тренерле Инна Терентьева, Текуланы Жаннета, Татьяна Шугушева, Светлана Михайленко юйрети. Эдиле.

Сахнада – магъаналы сазгышла

Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театр сахна искусствону сюйгенлени спектакльерине чакъырады:

7 майда 19:00 сагъатда – «Тау артында тал жилиды» (В. Жеребцовну пьесасына кере);

15 майда 19:00 сагъатда – «Ажашханла» (С. Раев Ч. Айтматовну «И долше века длится день» деген романына кере);

23 майда 19:00 сагъатда – «Гюняхсы поняхлыла» (А. Островскийни пьесасына кере).

Спектаклье Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театры сахнасында кѣргѣзюлюкдөле.

Телефонла: **8-928 708-44-09; 8-928 720-87-05.**

Бетни басмагъа **КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия, КУРДАНЛАНЫ Сулейман, МАМАЙЛАНЫ Алий**, хазырлагандыла.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нахабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный – 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь – 40-28-97. Секретариат – 40-93-62. Корректорла, специалистле – 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КЪМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кере 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Кульчаланы Зульфия-дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетгенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,12-чи бетле), Ахматланы Люба (2,11-чи бетле), Геляланы Валентина (3,10-чу бетле), Бийчеккуланы Жаннета (4,9-чу бетле) – корректорла.

Тиражы 1772 экз. Заказ № 920

Багъасы эркинди.

РЕДАКЦИЈНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru